

Azt kérdezi, mióta lakom ebben az emberhez méltatlan környezetben? Valószínűleg azért fogalmaz ilyen finoman, mert a szomszédaimmal ellentétben, én kissé szabatosabban fejezem ki magam. Hát ez az. Ha hiszi, ha nem, én a múlt rezsimben egy előkelő leánynevelő intézetben tanultam. Miként kerültem oda? Annak a jó isten a megmondhatója, mivelhogy a szüleimet nem ismertem.

Később, az alföldi tanyán, ahová férjhez mentem, találkoztam először kolduló cigányasszonyokkal. A hozzájuk való hasonlóság megdöbbenett és szinte azon nyomban éreztem, hogy közülük származom. Férjem (e feltételezésen mosolygott bár) nem cáfolta. Azt sem bánta, hogy az évek során mind meghittebb kapcsolatba kerülök velük. A maga módján kedvelte is őket, különösen a gyerekeiket.

Ebben bizonyára nagy szerepe volt annak, hogy a mi kéményünket nagy ívben elkerülte az előrelátó gólya, ki hitte volna, hogy ezért nem győzünk eléggé hálát adni a jó Istennek, amikor az ötvenes évek elején kuláklistára kerültünk.

Elvettek mindent tőlünk, pedig a két girhes lovon, néhány malacon, pár hold szőlőn és rosszul termőföldön kívül nem volt semmink. De nem csak tőlünk, sok más családtól még kevesebbet is. Azt hiszem a háború poklába odaveszett magyar parasztok – köztük az apósom – abban az időben kétségbeesetten forgolódhattak a Don-kanyar környéki tömegsírokban. Nem volt elég, hogy egyik napról a másikra nincstelen földönfutókká váltunk, szembe kellett néznünk az akkori korszellem előítéleteivel: "dolgozó paraszt" testvéreink – szerény javaink öntudatos bitorlói – kerültek minket, mint a leprás, így fizikai értelemben is a társadalmi lét perifériájára kerültünk.

Kezdetben lidérces álomnak tűnt az egész. Saját tanyánkból éjjel, tolvajok módjára kellett elosonnunk. Megvallom, én még ma sem értem pontosan, miért. Évekkel később férjem – ekkor már egy pesti építkezésen volt segédmunkás – belekeveredett valamiféle tüntetésbe. Aznap a munkásszálláson kijelentette: ezután más világ lesz, lehet, hogy még a földünket is visszakapjuk. Mindezt a börtönből ötvenhétben írt egyetlen leveléből tudom. Többet aztán nem hallottam felőle.

Első munkahelyemen, a textilüzemben – ahol nyugdíjas koromig betanított munkásként dolgoztam – ismerkedtem meg hadiözvegy szállásadónőmmel és munkatársammal, akit haláláig saját anyámként szerettem, becsültem. Nos, azóta lakom én itt magányosan az ön által oly finom jelzővel illetett környezetben.

Amint látja, a hozzám hasonló körülmények között élő szomszédaim többsége cigány, mint ahogy az volt a nevelőanyám is, akiknél megint otthonra találtam. A meghittséget a mi esetünkben nem a szociális körülmények, hanem az együtt élők egymáshoz való viszonya határozza meg. Engem annak idején itt, mint közülük valót, a cigány szomszédok is befogadtak, ezért hálával és tisztelettel adóztam nekik. Ismerek sok hozzám hasonló sorsú cigány embert, akinek nincs ilyen szerencséje, neveltetése, életmódja folytán ebből a környezetből kirekesztődött, az új hőn áhított környezet pedig, ahová igyekszik, nem tartja érdemesnek arra, hogy befogadja. A borzasztó az, hogy sehová sem való tartozás érzésével saját szülőhazájukban kell így élniük ezeknek az embereknek.

Lehet, hogy ön és más fiatal emberek szemében az én lakásom nem elég esztétikus, a szomszédaim nem elég kultúráltak. De ahhoz mit szól, hogy a párezer forintos nyugdíjamból e romhalmaz megvásárlására akar kötelezni a tanács? Holott az árát negyvenvalahány évvel ezelőtt a nevelőanyám szülei egyszer már kifizették.

Tudja, nehéz elhinnem, hogy maga nem tagja semmilyen pártnak, szervezetnek, mert ha ez így van hadilábon kell álljon a tehetséggel vagy a szerencsével. Vagy mind a kettővel. Ezt egy sok zátonyt megjárt, korhadó roncsnak elhiheti. Mert azt ugye nem tagadhatja, hogy az ön által – megvallom hízelgően – izgalmasnak ítélt személyiségem elsősorban, mint tollforgatásban járatos literátorfélét érdekli. Öniróniába burkolt kétkedése, mely szerint írói igazolványa sincs, engem nem vezet félre. Azt, akit a sajtó hasábjain vérig gyaláznak, avagy édig magasztalnak, higgye el a legkevésbé érdekli, hogy a róla szóló írás szerzője tagja-e vagy nem az írók szövetségének.

A törvényben, azaz a törvénytelenségben keresse a problémák gyökerét uram, amelyet demokratikus szólamokkal szentesítenek...

(Forrás: Szepesi József: *Purtrik és paloták* (válogatott pulicisztikák, Bp. 1996, CTMT)